

استاد حسن ناهید به سفر ابدی رفت؛ خدا حافظی با پیشکسوت نوازنده‌ی در ایران

گروه فرهنگ و هنر: استاد حسن ناهید موسیقیدان و نوازنده پیشکسوت نی، شامگاه پنجشنبه ۲۷ بهمن در منزلش، پس از یک دوره بیماری، در سن ۷۹ سالگی درگذشت. او از چهره‌های شاخص موسیقی ردیف دستگامی ایران بود که دستاوردهای ارزنده‌ای در کارنامه هنری خود داشت. زنده‌یاد ناهید متولد ۱۳۲۲ بود و از ۱۰ سالگی موسیقی کار کرد. او از ۱۸ سالگی نزد حسین تهرانی آموزش دید و از شاگردان زنده‌یاد حسن کسایی - نوازنده مطرح نی - بود.

این نوازنده سابقه همکاری با ارکسترهای ایرانی و خارجی را در کارنامه کاری خود دارد.

آخرین حضور استاد اخلاق در تالار وحدت

به گزارش سایت خانه موسیقی ایران، مراسم تشییع پیکر زنده‌یاد حسن ناهید نوازنده پیشکسوت عرصه نی‌نوازی صبح روز دوشنبه اول اسفندماه از تالار وحدت به سمت قطعه هنرمندان بهشت زهرا (س) برگزار شد. محمد اسماعیلی، نوازنده پیشگام تمبک‌نوازی در ابتدای این برنامه که با اجرای سیدعباس سجادی در محوطه پهنه فرهنگ و هنر رودکی برگزار شد، با ابراز تأسف از درگذشت استاد حسن ناهید، بیان کرد: «چهل سال سابقه آشنایی با حسن ناهید را داشتیم. او هنرمندی نمونه در عرصه اخلاق و ادب بود که همواره از او آموخته‌ام. این هنرمند مرد درجه یک موسیقی ایرانی بود که به خوبی یادم هست استاد فرامرز پایور به او احترام زیادی می‌گذاشت. او هنرمندی بود که در اخلاق و انسانیت از درجه ممتازی برخوردار بود که ما همیشه از این هنرمند می‌آموختیم.»

افسوس چنین هنرمند خردمندی از بین ما رفت

میلاذ کبیایی، نوازنده پیشکسوت سنتورنوازی و از هم‌راهان ۶۰ ساله زنده‌یاد حسن ناهید هم در این برنامه گفت: «حسن ناهید هنرمندی است که رجعتش به آن دنیا هنوز برای من غیرقابل باور است. من از سال ۱۳۴۰ این افتخار را داشتم که با این هنرمند ممتاز آشنا شدم. این آغاز آشنایی من با حسن ناهید بود و در این مدت که با او رفاقت داشتیم وی را اسطوره اخلاقی شناختم که همیشه می‌توانستیم از او بیاموزیم. او همیشه دغدغه فرهنگ و هنر را داشت و سعی می‌کرد این آموزه‌ها را با اخلاق مزوج کند. من حتم دارم روح این مرد شاد است که باید افسوس خورد چنین هنرمند خردمندی از بین ما رفت.» شاهرخ عدلیبی، نوازنده شناخته‌شده نی‌نوازی هم در این بخش از آیین وداع دقایقی کوتاه به یاد این هنرمند فقید به نوازندگی پرداخت.

علی جهانداری، خواننده پیشکسوت موسیقی ایرانی هم در این مراسم ضمن اجرای یک قطعه آوازی در نودداشت مرحوم حسن ناهید اظهار کرد: «من خدمت استاد کسایی زیاد بودم و یادم هست که همواره نظر خاصی روی مرحوم حسن ناهید داشت. او هنرمندی بود که متوجه ارزش هنری استاد حسن ناهید شد. استادی که منزلت او در عرصه موسیقی ایرانی بر هیچ موسیقی دوستی پوشیده نیست.» احمد ناهید فرزند مرحوم استاد حسن ناهید نیز در بخش پایانی این آیین با قدردانی از مردم و هنرمندان در ابراز همدردی با خانواده مرحوم ناهید گفت: «از جامعه موسیقی ایران، موسسه هنرمندان پیشکسوت، خانه موسیقی ایران و تمامی عزیزانی که در این چند روز ما با همدردی کردند سپاسگزارم.» بیژن بیژنی، علیرضا افتخاری، داود گنجی‌ای، حمیدرضا نوربخش، محمد آله‌یاری، علی جهانداری، میلاذ کبیایی، رضا مهدوی، فاضل جمشیدی، شهرام صرمی، امیرعباس ستایشگر، احمد صدوری، سیامک جهانگیری، کامبیز گنجی‌ای، سهیل محمودی، محمود سالاری، حسام‌الدین سراج، محمد اسماعیلی، اردشیر کامکار، کیوان ساکت، وحید تاج، مهدی افضلی و... از جمله افراد حاضر در مراسم بودند. بر پایه این خبر، آیین یادبود استادحسن ناهید ساعت ۱۸ بزرگ پنج‌شنبه چهارم اسفندماه در فرهنگسرای ارسباران تهران برگزار می‌شود.

تجلیل استادان موسیقی از زنده‌یاد ناهید؛

حسن ناهید میراث فرهنگی ایران بود

حساسی در نوازندگی داشت و در رادیو در ارکستر پایور می‌دیدم که در کوک ارکستر نقش مهمی داشت. درگذشت این نازنین دلم را به درد آورد.»

خداوند حسن ناهید را بسیار دوست داشت

محمد دلنوازی نوازنده عود و از اعضا گروه پایور و از جمله دوستان قدیمی استاد حسن ناهید با بیان این که معتقدم خداوند استاد ناهید را بسیار دوست دارد گفت: «سابقه آشنایی من و استاد حسن ناهید به سال ۱۳۴۵ بازمی‌گردد. زمانی که من وارد هنرستان موسیقی شدم و استاد ناهید از جمله اساتید هنرستان بود اما آنچه برای همه ما جالب بود این بود که او فاصله سنی زیادی با شاگردانش نداشت مثلاً ما حدود ۱۳، ۱۴ ساله بودیم و او به عنوان استاد ۲۳ ساله. در همین سن کم اما اعتبار بالایی داشت.»

وی بیان کرد: «سال ۱۳۵۰ از من دعوت به حضور در گروه پایور شد و همکاری و رفاقت ما از همانجا رقم خورد. من شاگردی بودم که حالا رفیق استادم شده بودم. تقریباً هر روز تمرین داشتیم. حوالی سال ۱۳۵۴ حسن ناهید سرپرست ارکستر سوماهی در رادیو شد و از من هم دعوت به همکاری کرد. طبیعتاً با جان و دل پذیرفتم. اوایل انقلاب استاد ناهید چند سالی به شیراز رفت. اوضاع موسیقی آن روزها تعریفی نداشت و همه چیز تعطیل بود تا چند سال بعد که مرحوم فرامرز پایور موزیسین‌ها و اعضا گروه را دوباره گرد هم جمع کرد و از حسن ناهید دعوت کرد. ایشان هم به تهران بازگشت و همکاری‌های ما دوباره ادامه پیدا کرد.»

زمانی که دکتر مهدی برکشلی برای مدتی سرپرستی واحد موسیقی رادیو را بر عهده گرفتند علاوه بر ارکسترهای موجود رادیو، مثل ارکستر گل‌ها و ارکستر باربد و نکبسا، ارکستر کوچکی به شیوه قدما به وسیله آقای ابراهیم منصوری تشکیل شد، و من علاوه بر ارکسترهای یاد شده در این ارکستر هم با حسن ناهید همکاری شدم. نوازندگان این ارکستر عبارت بودند از آقایان: علی تجویدی و حبیب‌الله بدیعی (یولون) حسن ناهید نوازنده نی، لطف‌الله مجد تار، زندی سنتور، امیر ناصر افتتاح تمبک و من هم نوازنده یولون آلتو بودم.»

فخرالدینی با اشاره به همکاری با زنده‌یاد حسن ناهید گفت: «ناهد بسیار انسان شریف و نجیبی بود. صدای سازش در واقع صدای درون او بود که بسیار زلال بود. بسیار دلنشین و دقیق ساز می‌زد. در چند کار هم مثل سریال امام علی (ع) و سریال روزی روزگاری با من همکاری صمیمانه داشت.»

وی یادآور شد: «همیشه از مصاحبت این هنرمند ارجمند لذت برده‌ام. گوش

داشت.» وی افزود: «ساز نی، سازی بسیار دلی و به غایت عرفانی است و اگر کسی از این ساز برای ارکسترهای حرفه‌ای استفاده کند، نشان‌دهنده مهارت و تسلط او به نواختن این ساز است البته من معتقدم صدای خوش نی ارتباط مستقیم با قلب و خمیرمایه درونی نوازنده دارد و صدای ساز حسن ناهید ارتباط تنگاتنگی با قلب و روح او داشت و به این دلیل گوش‌نواز بود. حسن ناهید میراث فرهنگی سرزمین ما بود و چه حیف که او را از دست دادیم.»

از خبر درگذشت ناهید دلم به درد آمد

فرهاد فخرالدینی، آهنگساز و رهبر ارکستر که سابقه همکاری طولانی مدت با زنده‌یاد حسن ناهید را دارد از غم درگذشت او بسیار متأثر است. وی با بیان این‌که وقتی خبر درگذشت حسن ناهید را شنیدم بسیار متأثر شدم و قلبم به درد آمد، گفت: «من حسن ناهید را برای اولین بار در هنرستان دیدم. به دیدن حسین دهلوی می‌آمد. بعدها

به بهانه گرامیداشت زنده‌یاد حسن ناهید؛

نی ناب ناهیدوار

تاریخ ایران دارد. نایب اسدالله و شاگردش مهدی نوایی و دو شاگرد ارشد نوایی یعنی حسن کسایی و حسن یآوری در اصفهان زندگی می‌کردند و به نوعی این شهر تنها مرجع و منشأ نوازندگی نی به شیوه نوین بود.

این نوشته در وصف بلندآوازه و موسیقیدانی از اهالی خطه کریمان است که نامش در تاریخ موسیقی ایران زمین ماندگار خواهد ماند. استاد حسن ناهید متولد دوازدهم تیرماه ۱۳۲۲ شهر کرمان، کودکی‌اش را در کرمان زندگی می‌کند و سپس به خاطر شغل پدر که افسر ارتش بود به شیراز و تهران می‌رود. او در نوجوانی به نواختن نی به صورت تجربی و خودآموز روی می‌آورد. سال‌ها بعد یک دستگاه رادیو می‌خرد و صدای نی حسن کسایی را می‌شنود. او متوجه تفاوت کوک و رنگ صدای ساز خودش با حسن کسایی می‌شود و در دوازده سالگی نامه‌ای به ایشان می‌نویسد و پس از دریافت جواب نامه، استاد کسایی دو ساز نی با دو کوک مختلف به او هدیه می‌دهد. کسایی این دو نامه را به عنوان سندی ارزشمند، چند دهه نگه داشته بود. سال ۱۳۳۸ در جشنواره رامسر رتبه نخست در نوازندگی را کسب می‌کند و همین آغازی برای تهیه شرایط توسط دولت وقت و سفرهای اروپایی و معرفی و اجرای نی نوازی بر اساس موسیقی اصیل ایرانی در خارج از ایران است. آشنایی حسن ناهید با مهدی کمالیان نوازنده و سازنده شهر سه تار، شروعی برای معرفی و آشنایی با موسیقیدانان ایرانی از جمله: آشنایی هرمزی، اصغر بهاری، نورعلی برومند و سلیمان

گروه فرهنگ‌و‌هنر: دکتر «پیروز ارجمند» آهنگ‌ساز، اتنوموزیکولوژیست و مدرس دانشگاه در اردیبهشت سال ۹۸ به مناسب اهدای جایزه هنری صبا به استاد حسن ناهید، در معرفی و تجلیل از این هنرمند کرمانی، یادداشتی با عنوان «نی ناب ناهیدوار» در هفته‌نامه استقامت منتشر کرد.

به بهانه گرامیداشت یاد و خاطره زنده‌یاد استاد ناهید که روز پنج‌شنبه ۲۷ بهمن‌ماه به دلیل بیماری به سفر ابدی رفت، این یادداشت ارزشمند را بار دیگر در استقامت منتشر می‌کنیم. در ادامه این یادداشت را بخوانید:

نی، ساز کهن ایرانی تا اواخر دوره قاجار صرفاً در روستاها و به شیوه گذاردن سری نی روی لب‌ها نواخته می‌شد. نایب اسدالله اصفهانی نخستین کسی بود که به اجرای نغمات موسیقی دستگامی بر روی ساز نی پرداخت. او تکنیک نواختن را از لبی به دندانی تغییر داد و با این روش موجب وسعت محدوده صوتی، رنگ صدا، تکنیک‌های بیشتر و تنوع صداها در نی شد.

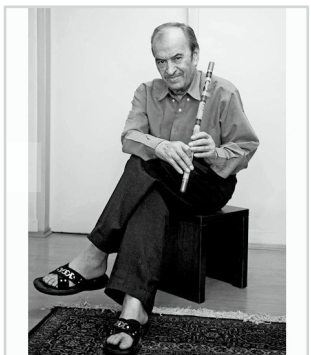
امروزه نی ایرانی پنج صدای اصلی دارد و در میان سازهای با ساختار نی (بامبو) در جهان پیشرفته‌ترین ساز از این گونه، محسوب می‌شود که در وهله اول حاصل خلاقیت حسن کسایی و استادان متأخر از جمله مهدی نوایی، حسین یآوری، حسن ناهید، محمد موسوی، علیقلی افشاریان، محمدعلی کیانی‌نژاد، محمدعلی حدادیان و جمشید عدلیبی است. ساز نی در ادبیات کلاسیک و نوین ایران دستمایه سرایش اشعاری شده که نشان از جایگاه معنوی و معرفتی این ساز در

امیر قاسمی می‌شود. علاقه او به موسیقی علمی موجب می‌شود نزد استاد حسین دهلوی برود و نت‌خوانی را فرا بگیرد و پس از مدت کوتاه چند ماهه به عضویت در ارکستر فارابی هنرهای زیبا در کشور به سرپرستی نصرت‌الله گلپایگانی در آید. این نخستین حضور جدی نی در ارکسترهای بزرگ است.

ناهد سالیان طولانی، به غیر از صدای بم ساز نی، سایر صداها را به شیوه انحصاری روی لبی تولید و اجرا می‌کرد. هرچند در سال‌های اخیر، همه‌ی صداها هم از بم، زیر، غیث و پس غیث را به شیوه مرسوم دندانی تولید می‌کند. این هنرمند ماندگار موسیقی ایران، در بیش از سیصد برنامه حضور داشته و آثارش ضبط شده‌اند. او آثارش را بر روی نوارهای ریل به صورت مستر جمع‌آوری و نگهداری می‌کرده و در سال‌های نخست دهه‌ی شصت، آن‌ها را با استفاده از روش مگنت پاک می‌کند و متأسفانه یکی از گنجینه‌های بزرگ موسیقی ایران از بین می‌رود.

حسن ناهید در طی شش دهه با آهنگ‌سازان، نوازندگان و خوانندگان زیادی همکاری کرده است از جمله: فرامرز پایور، عبدالوهاب شهیدی، محمودی خوانساری، نادر گلچین، ایرج بسطامی، پرویز مشکاتیان، علیرضا افتخاری، هوشنگ ظریف، حسین دهلوی، اسدالله ملک، منوچهر جهانگیرلو، فرهنگ شریف، محمد اسماعیلی، سلیم فرزان، نصرت الله گلپایگانی، فرهاد فخرالدینی، رضا ورزنده، ابراهیم منصوری، اصغر بهاری، رحمت الله بدیعی و جهانگیر ملک.

آثاری که از ایشان به عنوان تکنواز و هم‌نواز

می‌توان نام برد، از این قرار است:

* شاخه گل ۴۰۵ با آهنگ‌سازی، نوازندگی و خوانندگی عبدالوهاب شهیدی با مطلع شعر، شتربانا میند امروز محمل / مرا باری چنین مپسند بر دل

* گلچین هفته ۱۵۰ به سرپرستی فرامرز پایور و خوانندگی نادر گلچین این برنامه یکی از اجراهای درخشان تصنیف مرغ سحر به آهنگ‌سازی مرتضی نی داوود و ترانه ملک‌الشعرا بهار را دارد. تکنواز آن، فرامرز پایور و حسن ناهید هستند.

* بزنامه «نوایی از موسیقی ملی» که توسط اسدالله ملک و منوچهر جهانگیرلو در سال ۴۸ پایه گذاری شد. مرغ شباهنگ تصنیفی ساخته‌ی ملک است که با شعری از معینی کرمانشاهی و صدای محمودی خوانساری با نی نوازی حسن ناهید ضبط و پخش شده است.

* دو آلبوم مستقل «گل و نی» و «آوای نی» شامل تکنوازی و دونوازی از آثار حسن ناهید هستند. حسن ناهید را با حسن اخلاق و تواضع مثال زدنی‌اش در موسیقی ایران می‌شناسند. صبر بسیار بیاید پدر پیر فلک را / تا دگر مادر گیتی جو تو فرزند بزاید.